

VASTUUT JA VAKUUTUKSET ELÄINAVUSTEISISSA HY- VINVOINTIA EDISTÄVISSÄ LAPIN AMK: N HANKKEISSA

Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla -hanke

Mari Luiro
Eerika Peura
Mareena Timonen
Anne Uutela

Tutkimusraportti
Liiketalous
Liiketalouden tutkintokoulutus
Tradenomi

2017

Tekijä Mari Luiro, Eerika Peura, Anne Uutela ja Mareena Timonen 2017

Ohjaaja(t) Lahja Karjalainen ja Paula Korteniemi
Toimeksiantaja Leena Välimaa
Työn nimi Vastuut ja vakuutukset eläinavusteisissa hyvinvointia edistävissä Lapin AMK:n hankkeissa
Sivu- ja liitesivumäärä 20

Tämä tutkimusraportti liittyy Lapin Ammattikorkeakoulun Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla –hankkeeseen. Tässä tutkimuksessa selvitetään eläinten käyttöön liittyviä vastuu- ja vakuutusasioita hyvinvointitoiminnassa silloin, kun maatilan tai kotitalouden eläintä käytetään työparina hyvinvointipalveluissa Lapin ammattikorkeakoulun hanketoiminnassa. Monitahoisessa yhteistyössä on myös ongelmansa. Kenellä on vastuu vahingotilanteissa? Jotta tähän pääkysymykseen saataisiin ratkaisu, on selvitettävä ensinnäkin, kuka vastaa eläimen aiheuttamasta vahingosta asiakkaalle? Sekä kuka vastaa asiakkaan aiheuttamasta vahingosta eläimelle tai tilallaan kuntoutuspalvelua tarjoavan yrittäjän muulle omaisuudelle tai ympäristölle?

Tutkimusryhmä käytti tutkimusmenetelmään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, joka toteutettiin teemahaastatteluin vakuutusyhtiöiden edustajille. Haastatteluja tehtiin kahdelle eri vakuutusyhtiön edustajalle kahdessa vakuutusyhtiössä. Tutkimme myös voimassa olevaa oikeutta ja avasimme säädösten merkityksiä ennen kuin lainopillinen tutkimustoiminta saattoi alkaa. Lainopillisessa tutkimuksessa otimme erityisesti huomioon oikeusjärjestyksessä vallitsevat osapuolien intressit.

Tutkimuksen tulokset hyödyttävät Lapin Amk:n hankkeilla toteutettavaa Greencare hyvinvointitoimintaa, joihin liittyy luonto ja eläinavusteisuus. Tuloksilla varmistetaan, että jokaisella toiminnan osapuolella on hyvä ja kattava vakuutus ongelmatilanteen sattuessa. Tämän tutkimusraportin tuloksia voidaan hyödyntää myös vastuukysymyksissä, mutta vastaukset ovat suuntaa antavia, esimerkiksi mahdollisista vahingonkorvauksista päättää tuomioistuin.

Avainsanat Greencare, vastuut ja vakuutukset, eläinavusteisuus,
Muita tietoja sähköinen ohjeistus: vastuut ja vakuutukset luontoläheiseen ja eläinavusteiseen hyvinvointitoimintaan

Lapland university of applied sci-
ences
Business economics
Business degree

Author Mari Luiro, Eerika Peura, Anne Uutela ja Mareena Timonen
Supervisor(s) Lahja Karjalainen ja Paula Korteniemi
Commissioned by Leena Välimaa
Subject of thesis Responsibilities and insurances in close to nature and animal assistance action in welfare activity
Number of pages 20

This research report deals with the responsibilities concerning animal assisted welfare services and also takes a stand on insurance issues.

Lapin AMK develops and has been developing Greencare products and services with numerous of projects. This research report is based on a project called Functional capacity and inclusion through Green Care methods and services. The project needed clarifications on responsibility issues and instructions with extensive insurances.

The research method that the research group used was a legal desk study, which includes the existing sources of law. The main purpose of legal desk study is to examine the legal rules of the legal system and interpret them. This group used also qualitative method and the research method used is a theme interview. In April and beginning of May of 2017 two insurance agents of two different insurance companies were interviewed.

Key words, list of key words: Animal assisted therapy, responsibilities, insurance

Special remarks: A data sheet

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	5
1.1	Tutkimuksen taustaa	5
1.2	Tutkimuksen sisältö ja käsitteet	7
1.3	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen hyödyt.....	9
2	Yleistä eläinten käytöstä osana kuntoutusta.....	10
2.1	Koirien käyttö kuntouksen ja terapian osana	11
2.2	Eläintilalla tapahtuva kuntoutus	12
2.3	Vakuutukset	14
3	POHDINTA.....	16
4	LÄHTEET	18

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Lapin ammattikorkeakoululla on hankkeita, joissa käytetään eläimiä kuntoutuksen tai terapian välineinä. Yksi jo menossa olevista hankkeista on Luontoa elämään! - Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla. Hankeen osapuolia ovat myös Eduro-säätiö, Kemijärven kaupungin perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponia sekä Sallan kunnan nuorisotoimi. Toiminnassa hyödynnetään luontoympäristöä, puutarhaa sekä maatilan ja eläinten hoitoa. Hankkeessa luodaan uusia yksilö- ja ryhmämuotoisia osallisuuden vahvistamisen ja kuntoutuksen malleja. (Lapin Ammattikorkeakoulu 2017a.)

Eläinavusteisessa toiminnassa tulevat esille vastuu ja vakuutusasiat. Tässä tutkimuksessa selvitetään eläinten käyttöön liittyviä vastuu- ja vakuutusasioita silloin, kun maatilan tai kotitalouden eläintä käytetään työparina Lapin ammattikorkeakoulun hanketoiminnassa.

Eläimien käyttö kuntoutukseen ja terapiavälineinä on Greencare -toimintaa, jota Lapin AMK on ollut myös kehittämässä. Green care -toiminta on tavoitteellista, vastuullista sekä ammatillisesti toteutettua (Green Care Finland Ry 2017a). Green care -toiminta Lapissa käyttää hyödyksi paikallisia voimavaroja hyvinvointia tuottavassa elinkeinotoiminnassa ja sen avulla voidaan kehittää palveluita ja taata palveluidensaatuuden tasa-arvoisuus. Lisäksi Green care -toiminta edistää kylien elinvoimaisuutta, toiminnalla on mm. myös merkittävä rooli alueellisena työllistäjänä ja yrittäjyyden edistäjänä (Lapin Ammattikorkeakoulu 2017b). Rovaniemen osahankkeessa työskennellään asiakkaiden kanssa hevos- tallilla hevosia hoitaen, lehmien kanssa maatilalla, husky-farmilla huolehditaan vetokoirien hyvinvoinnista ja patikkaretkillä asiakkaiden kanssa on työntekijällä ollut oma koira mukana. Ryhmätilanteissa eläinavusteinen työskentely on aktivoi- nut asiakkaita, mahdollistanut keskustelutaitojen kehittymisen, keskusteluaihei-

den lisääntymisen ja vahvistanut asiakkaiden osallisuutta eläimien hoitoon liittyvien erilaisten käytännön esimerkiksi koiralle opetettavan tehtävän avulla. (Välismaa, L. 2017.)

Greencare Luonto -hoivan ja -voiman tarkoitus hyvinvoinnin ja luonnonmenetelmien yhdistäminen, näistä kahdesta Luontohoivan palvelut tulee tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisuudessa. Luontohoiva luontoläheinen hyvinvointitoiminta on Sosiaali- ja terveysalan palvelu, jolta Valvira edellyttää sote-palveluiden mukaisen omavalvontasuunnitelman (Green Care Finland 2017b). Suunnitelman sisältö koostuu laadunhallinnasta sekä vastuullisuudesta. Omavalvonta perustuu yrityksen riskienhallintaan, jossa palvelun prosessia arvioidaan laadun sekä asiakasturvallisuuden näkökulmasta, valvonnassa korostuu palveluntuottajien oma vastuu asianmukaisesta ja laadukkaasta palvelusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta (Valvira 2017).

Green Care -toiminnassa tässä tapauksessa käytetään eläinavusteista toimintaa, jossa eläinten kanssa toteutettu toiminta on vapaampaa, ennaltaehkäisevää tai toimintakykyä parantavaa toimintaa sekä sosiaalipedagogista toimintaa, jolla tarkoitetaan kaverikoiria tai muuta vapaamuotoisempaa eläinavusteista toimintaa, jossa tavoitteena on asiakkaiden hyvinvoinnin tai elämänlaadun kohentaminen. Tämä on luokiteltu luontovoimaksi, jossa palveluita voivat tuottaa erilaiset tahot eikä niitä ole määritelty tarkasti lainsäädännöllä eikä palvelun tuottajilla ole sosiaali- ja terveysalan koulutusvaatimuksia. (MTT-kasvu 20. 2014, 13-16).

Eläimien käyttäytymistä ei voida täydellä varmuudella ennustaa eikä säädellä, jolloin suuruusluokaltaan erilaisia vahinkoja saattaa sattua, esimerkiksi hevonen polkaisee jalalle, koira puree tai muuta vastaavaa. Toisaalta eläimiin tottumaton asiakas saattaa omalla toiminnallaan aiheuttaa vahinkoa eläimelle, sen elinympäristölle tai täysin asiasta sivullisille. Tästä esimerkkinä voisi olla, että asiakas lukitsee hevosen karsinan huonosti. Hevonen menee rehuvarastolle, syö siellä mahansa täyteen väkevää rehua, polkee ja sotkee varastossa satojen eurojen

edestä eläinten ruokaa. Karkumatkan edetessä tallin ovesta ulos, hevonen vauhkoontuu ja juoksee kumoon tiellä kulkevan lenkkeilijän ja ennen kiinniottoaan juoksee naapurin pihalla seisovan Mersun kylkeen. Illalla hevosen havaitaan olevan ähkyssä johtuen liiallisesta rehunsaannistaan. Kenellä tällaisessa tilanteessa on korvausvastuu ja kenen vakuutuksesta vahingot korvataan?

1.2 Tutkimuksen sisältö ja käsitteet

Yhteistyökumppanit: Greencare luontovoima -palveluita tarjoavat yritykset ovat maatilalla, huskyfarmilla ja hevostallilla toimintaa harjoittavia hankkeen yhteistyökumppaneita. Mukana toiminnassa on laaja kirjo erilaisia eläimiä, on koiria ihmisten kumppaneina sekä hoidettavina, hevosia hoidettavana ja ratsastettavana, maatilalla on eläimiä hoidettavina sekä työskentelyä näiden eläinten kanssa erilaisissa terapioiden myös työskentelyn muodossa (Välimaa, 2017, 5-6). Tämän tutkimuksen tuloksena syntyvä vastuu- ja vakuutusohjeistus on tarkoitettu näiden yhteistyökumppaneiden käyttöön. Vastuu ja vakuutusohjeistus ulottuvat myös hyöty- ja virkakoira toimintaan.

Työntekijän koira hyötykoirana ja virkakoirana: Hyötykoiran ja virkakoiran asema eroaa tavallisesta yksityisen omistaman koiran asemasta. Jos koira on valtion omistama ja toimii virantoimitustehtävissä tai vartijan koira vartioitehtävissä tai koulutettu pelastuskoira palvelutehtävissä tai avustajakoira avustustehtävissä tai opaskoirana opastustehtävissä lain mukaan tällaisen koiraan eivät vaikuta ne säädökset, joita normaalisti koiratapauksissa sovelletaan (Järjestyslaki 612/2003 14§). Esimerkiksi näkövammaisen opaskoira saa oleskella irti myös taajama alueella. Näkövammaisen opaskoiran, liikuntavammaisen avustajakoiran taikka kuulovammaisen kuulokoiran saa myös tuoda elintarvikehuoneiston asiakastiloihin (Maa- ja metsätalousministeriön asetus ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta 1367/2011).

Greencare toiminnassa työntekijät ovat käyttäneet omia koiriaan mukana sekä yksilö- että ryhmätoiminnoissa ja koirien läsnäolosta päätetään yhdessä työyhteisössä sekä asiakkaiden kanssa (Välimaa, 2017, 7). Greencare -toiminnassa mukana olevien koirien asema on lähellä virkakoiran tai hyötykoiran asemaa, koska koira on virkamiehen mukana työnantaja organisaation luvalla. Mutta laista ei löydy perusteita sille, että koira olisi samanlaisessa asemassa kuin esimerkiksi opaskoira tai valtion virkakoira on. Koiran käyttö Green care -toiminnassa on vielä tällä hetkellä ennemminkin kaverikoiratoiminta tyyppistä toimintaa.

Vahingonkorvausvelvollisuus ja tuottamuksellisuus: Vastuita ja vakuutuksia tutkittaessa on tärkeä määrittää vahingonkorvausvelvollisuuden käsite ja sisältö. Lain mukaan korvausvelvollinen on se, joka tahallisesti ja tuottamuksellisesti aiheuttaa toiselle vahinkoa. Työnantajan korvausvelvollisuus ulottuu lain mukaan työntekijän työajalla virheellä tai laiminlyönnillä aiheuttamaan vahinkoon ja työnantaja on velvollinen korvaamaan aiheutuneen vahingon. (Vahingonkorvauslaki 412/1974 2:1.1 §; Vahingonkorvauslaki 412/1974 3:1.1 §.)

Vahingonkorvausvastuuta voidaan arvioida mm. tuottamuksen ja ankaran vastuun näkökulmista, jonka osapuolina ovat vahingon kärsijä ja vahingon aiheuttaja. Tuottamus on käsite huolellisuuden tasosta, johon oleellisena osana liitetään myös tahallisuuden käsite. Tuottamus vahingonkorvausoikeudellisesta näkökulmasta eroaa rikosoikeudellisen tuottamuksen määritelmästä. Vahingonkorvausoikeudellisesti tarkasteltava menettely voi olla tuottamuksellista, vaikka rikosta ei syntyisikään. (Hahto, 2008, 1, 4-5, 10.)

Vahingonkorvausvastuun edellytyksiksi katsotaan, että vahinko on korvauskelpoinen, tuottamuksellisesti tehty sekä on nähtävillä selvä yhteys vahingon ja tuottamuksen välillä (Hahto, 2008, 16, 117). Oikeustapauksessa KKO 1955 II 92 on kyse vahingonkorvausvelvollisuuden syntymisestä omistajalle, kun hevonen on aiheuttanut vahingon. Eläin nimittäin katsotaan tuottamusvastuun perusteella aiheuttavan omistajan korvausvelvollisuuden, koska omistajalla on eläimestään valvontavelvollisuus. Omistaja on velvollinen torjumaan eläimensä aiheuttamat vahingot. (Edilex 2017; Hahto, 2008, 171.)

1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen hyödyt

Monitahoisessa yhteistyössä on myös ongelmansa. Kenellä on vastuu vahinkotilanteissa? Jotta tähän pääkysymykseen saataisiin ratkaisu, on selvitettävä

- Kuka vastaa eläimen aiheuttamasta vahingosta asiakkaalle?
- Kuka vastaa asiakkaan aiheuttamasta vahingosta eläimelle tai tilallaan kuntoutuspalvelua tarjoavan yrittäjän muulle omaisuudelle tai ympäristölle?

Lähtötilanteessa on tarjolla aineistoja vakuutusasioihin liittyen melko niukasti, vaikka toiminta ei ole alalla aivan uutta. Lähdemateriaaliamme pohjautuu voimassa olevaan lainsäädäntöön, josta tarkemmin Työturvallisuuslaki 738/2002 ja vahingonkorvauslaki 412/1974. Lähdemateriaali perustuu myös hallituksen esitykseen, tuoreisiin artikkeleihin sekä ajankohtaisiin julkaisuihin.

Mahdollisille tuleville, vastaaville hankkeille yhdestä paikasta löytyvälle ohjeistukselle olisi hyötyä. Ohjeistuksesta hyötyvät toimijat, jotka käyttävät eläinavusteisessa toiminnassaan yksityisten koiria, husky-tarhan koiria, maatilien eläimiä ja hevosia. Koirien käyttö tapahtuu ryhmä-, yksilö- ja kotikäyntitilanteissa. Tutkitaan, mikä on elinkeinoharjoittajan ja yksityisen tai julkisella sektorilla työskentelevän eläimenomistajan vastuu ja minkälainen vakuutus ovat vähimmäisvaatimus toiminnalle. Tutkitaan myös, onko kuntoutukseen lähettäjällä oltava vakuutus asiakkaan toimien varalta. Vastataan myös siihen mitä kattaa omistajan koiravakuutus, saadaanko siihen liitettyä myös kattavampaa osaa. Otetaan kantaa myös vastuuvakuutuksen tarpeellisuuteen. Maatilat, hevostallit ja husky-tarhat tarjoavat terapiaan tuleville myös työskentelyä terapiamuotona kohteessa. Selvitetään vastuu ja vakuutusasiat tilanteissa, joissa harmia tilalla tai yrityksessä aiheuttaa joko eläin tai asiakas. Vaikka asiakas tekeekin tilalla arkisia töitä, ei hän ole tilaan työsuhteessa, mikä on merkitsevä seikka asiakkaan ja tilan oikeudellisissa suhteissa. Eläimen ja asiakkaan toiminnasta johtuvien riskitekijöiden vuoksi toimintaan tarvitaan ohjeistus vastuu- ja vakuutusasioista.

2 YLEISTÄ ELÄINTEN KÄYTÖSTÄ OSANA KUNTOOUTUSTA

Kuluttajaviraston ohjeissa (2003) esitetään vaatimukset käytettäville eläimille sekä niiden kanssa toimimiselle:

- Eläinten tulee olla koulutettuja kyseiseen tehtävään ja muutoinkin siihen soveltuvia
- Eläinten tulee olla ihmisystävällisiä ja käyttäytyä luotettavasti
- Toiminnanharjoittajalla tai työntekijöillä tulee olla riittävä kokemus
- Toiminnanharjoittajan tai hänen valtuuttaman henkilön täytyy valvoa jatkuvasti eläinten kanssa toimimista yllättävien tilanteiden varalta
- Toiminnanharjoittajan tulee täyttää eläintensuojelulain (Eläinsuojelulaki 247/1996) ja –asetuksen (Eläinsuojeluasetus 396/1996) määräykset, jotka koskevat yleisesti eläimen ylläpitoa

Eläimen/eläimien soveltuvuuden kuntoutustehtävään yrittäjä arvioi itse. Lajikohtaisia luonnetestausmenetelmiä on kehitelty, mutta testiä ei pidetä vaatimuksena eläimille (Tarkiainen, Nurminen, Soini & Mononen 2014).

Eläinten kanssa toimittaessa yrittäjän tai määrätyn vastuuhenkilön täytyy perehdyttää asiakas eläinten läheisyydessä käyttäytymiseen, eläinten käsittelyyn ja välineisiin. Lisäksi on painotettava mahdollisten suoja- ja turvavälineiden käyttöä, mikäli tehtävä sellaisia vaatii. (Kuluttajavirasto 2004.) Työnantajan on myös hankittava ja annettava työntekijälle käyttöön vaatimukset täyttävät henkilösuojaimet, apuvälineet tai muut varusteet, kun työn luonne tai työolot sitä vaativat (Työturvallisuuslaki 738/2002 2:15§).

2.1 Koirien käyttö kuntouksen ja terapian osana

Terapiaan ja kuntoutukseen käytettävät koirat ovat hyötykoiria (Kennelliitto 2017). Aktia, Pohjola ja Tapiola tarjoavat vakuutuksen hyötykäyttöön otetulle rotukoiralle seuraeläinvakuutuksena (Vakuutus ja rahoitusneuvonta 2009).

Hankkeissa käytettävät koirat ovat kaupunkiin tai Eduro -säätiöön työsuhteessa olevien henkilöiden omia koiria. Hankkeessa käytetään koiraa joko ryhmä- tai yksilöterapiatilanteissa sekä kotikäynneillä. Koiraa ohjaavan henkilön on oltava osaava ja asiaan perehtynyt tai perehdytetty, Koirat kasvatus kuntoutustyössä Ry:n (2017) mukaan häneltä vaaditaan asiantuntijuutta. Lisäksi ohjaajan on osattava lukea koiraa sekä tuntea koiran käytös. Tarvittaessa hänen tulee osata perehdyttää hankkeen muita työntekijöitä ja opastaa asiakkaita eläimen asianmukaiseen kohteluun. Koiranomistajan tehtäväksi jää koiran soveltuvuuden arviointi kyseiseen hankkeeseen. Toiminnassa käytettävän koiran tulee olla riittävän aikaisin sosiaalistettu, mikrosirutettu, terve, eläinlääkärin tarkistama sekä rokotettu. Koiran täytyy käyttäytyä sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla sekä koiralla tulee olla positiivisia kokemuksia ihmisistä. (ELÄINTIETO.fi; ESAAT-European Society for Animal Assisted Therapy.).

Hahto (2007) on kommentoinut oikeustapauksia liittyen koiranomistajan tai sen haltijan vastuuseen. Hän toteaa, että lähtökohtaisesti kulloinkin valvontavastuussa olevalla henkilöllä on korvausvastuu koiran aiheuttamasta vahingosta.

Periaatteessa lain mukaan koiran aiheuttaman vahingon korvattavuus edellyttää tuottamusta eli koiran ohjaajan virhettä tai laiminlyöntiä. Tällaisesta virheestä on esimerkkinä oikeustapaus HelHO: 1992:8, jossa A oli laiminlyönyt velvollisuutensa huolehtia siitä, että hän kykeni pidättämään koiran hätyyttämästä lasta ja aiheuttamasta tälle vahinkoa tai vaaraa. Tämä velvollisuus A:lla oli ollut riippumatta siitä, ettei hänellä ollut koiran luonteesta tai aikaisemmasta käyttäytymisestä johtuvaa erityistä syytä pelätä koiran purevan lasta. A oli Helsingissä kuljettanut kadulla kahta suurikokoista koiraa siten, että ne olivat olleet kytkettyinä

itsestään sisään ja koiran vetäessä ulos kelautuviin 8 metriä pitkiin talutushihnoihin. Hihnoista oli ollut ulkona noin 5 metriä. Kun hihnoja ei ollut lukittu tuohon pituuteen, toinen koirista oli voinut rynnätä kadulla vastaan tulleen lapsen päälle hihnan kelautuessa täyteen pituutensa ja A:n kykenemättä koira pysäyttämään. Koira oli kaatanut lapsen maahan sekä purrut tätä kasvoihin, jolloin lapsi oli saanut ruumiinvamman, joka ei ollut vähäinen. (Finlex, 2017).

Oikeuskäytäntö on kuitenkin muuttunut suuntaan, jossa henkilövahingot ovat korvattavia vahinkoja, vaikka tuottamusta ei todettaisikaan. (Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2009)

Koska kyseessä on joko kaupungin tai säätiön työntekijä, voimme olettaa, että koiran käytölle on työnantaja antanut luvan. Vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, joka johtuu työntekijän tekemästä virheestä tai laiminlyönnistä (Vahingonkorvauslaki 412/1974). Käytännössä kuitenkin suurin osa terapiakoirien omistajista on itse vakuuttanut koiransa (Lähitapiola asiakaspalvelu 2017).

2.2 Eläintilalla tapahtuva kuntoutus

Tähän mennessä olleissa Lapin ammattikorkeakoulun hankkeissa on kaupungin kuntoutusyhteistyökumppanina ollut huskytila, hevostalli sekä maatila. Tiloilla kuntoutettavat tekevät tilan ruokinta-, eläintenhoito- ja puhdistustöitä olematta kuitenkaan työsopimuksessa tilallisen kanssa.

Toiminnallinen kuntoutus perustuu kuntoutettavan eli asiakkaan vapaaehtoisuuteen. Asiakkaan oikeudelliseen asemaan vaikuttaa vahvasti se seikka, että mahdollisuuden tähän kuntoutukseen antaa julkisyhteisö, jolloin kuluttajansuojalait eivät päde. Hallituksen esityksessä (HE 360/1992) todetaan, että julkisyhteisöjen järjestämät, pääosin verovaroin rahoitettavat ja voittoa tavoittelemattomat koulutus- ym. palvelut rajautuvat lain ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei kuntoutettava voi kuluttajansuojaan vedoten vaatia tilalla parempaa palvelua. Kun julkisyhteisö ostaa tarjotun palvelun ulkopuoliselta, sovelletaan julkisyh-

teisön korvausvastuuseen Vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 2 momenttia (Anttila-Eskelinen 2012). Kyseisellä momentilla säädetään julkisyhteisön isännän vastuusta vahinkotapauksissa, joissa kyse ei ole julkisen vallan käytöstä. Tämän mukaan julkisyhteisö on vastuussa, jos kuntoutettavalle tapahtuu vahinko tai tapaturma tilalla työskennellessään.

Vahingonkorvauslain (412/1974) mukaan työnantajalla on vastuu työntekijän aiheuttamasta vahingosta. Vahingonkorvauslain kannalta työksi voidaan lukea myös vastikkeetta tehty tehtävien suorittaminen ja suorittaja voi olla itsenäinen tai valvonnan alainen tehtävissään (Ståhlberg ja Karhu 2013, 202). Ståhlberg ja Karhu (2013, 205) jatkavat, että Vahingonkorvauslain luvun 3 1 §:n 1 momentin mukaisesti henkilö voidaan määrätä vastuuseen apulaisen käyttämisestä, vaikkei apulainen saisi mitään korvausta työstä. Näin ollen kuntoutettava on isännän vastuulle kuuluvassa asemassa työskennellessään tilalla, vaikkei saakaan työllään vastiketta eikä hänen asemansa täytä työsopimuslain mukaisia määreitä työso-
pimuksesta. Kuitenkin, jotta vastuu syntyisi, on kuntoutettavan joko tehtävä virhe tai laiminlyönti ja tämä koskee myös sivulliselle aiheutunutta vahinkoa (Ståhlberg ja Karhu 2013, 208-210). Kuntoutettavan aiheuttama vahinko sivulliselle tulee siis tilallisen vastattavaksi.

Toiminnassa sovelletaan myös työturvallisuuslakia, vaikka kuntoutettavat eivät olekaan työsuhteessa tilalliseen, sillä lakia sovelletaan myös kuntouttavaan työtoimintaan (Työturvallisuuslaki 738/2002 1:4 §). Saman lain 2:8§:ssä kerrotaan työnantajan yleisestä huolehtimisvelvollisuudesta, jonka mukaan työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta työssä sekä tässä tarkoituksessa otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin sekä muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Huolellisuusvelvollisuutta rajaavina tekijöinä pidetään epätavallisia sekä ennalta-arvaamattomia olosuhteita, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa sekä poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista.

Työnantajalla täytyy olla myös työsuojelun toimintaohjelma, jolla edistetään työntekijöiden työn turvallisuutta ja terveellisyttä sekä ylläpidetään työntekijöiden työkykyä (Työturvallisuuslaki 738/2002 2:12§). Lain 2 luvun 14 §:ssä todetaan, että työnantajan on perehdytettävä työntekijä riittävästi työhön, työpaikan työolosuhteisiin, työssä käytettäviin työvälineisiin sekä niiden oikeanlaiseen käyttöön ja turvallisiin työtapoihin. Kuntouttavaan toimintaan osallistujaa koskevat myös työturvallisuuslain määräykset. Häntä koskevat työntekijän velvollisuudet, joita ovat työnantajan toimivaltansa mukaisesti antamien määräyksien ja ohjeiden noudattaminen sekä työnsä ja työolosuhteiden edellyttämää turvallisuuden ja terveellisuuden tarvittavan järjestyksen ja siisteyden ylläpitäminen sekä huolellisuuden ja varovaisuuden noudattaminen työssään (Työturvallisuuslaki 738/2002 4:18§).

2.3 Vakuutukset

Eläintilayrittäjillä useimmiten on oman omaisuutensa turvaksi vakuutukset. Toinen vaihtoehto on, että kaupungilla on vastuuvakuutus kuntoutettavan tilalla aiheuttamaa vahinkoa varten. Kuntoutettavan aiheuttama vahinko tilan ulkopuolisille korvataan tilallisen vastuuvakuutuksesta ja kuntoutettavalle itselleen tullut vahinko tapaturmavakuutuksesta tai julkisyhteisön ottamasta vastuuvakuutuksesta. Vastuuvakuutuksella tarkoitetaan vakuutetun ja vakuutusyhtiön välistä sopimusta, jolla vastuu vahinkotapahtumasta, josta vakuutettu olisi lain mukaan vastuussa, siirretään vakuutusyhtiölle. Yrittäjän ja kaupungin välisessä yhteistyösopimuksessa tuleekin sopia, kuka vastaa näiden vastuu- ja tapaturmavakuutusten ottamisesta sekä niiden sisällöstä. (Lauri 2017.)

Kun yksityisen henkilön omistamaa koiraa käytetään osana hankkeita tai projekteja, suositellaan koiralle otettavaksi eläimen vastuuvakuutus eläimen aiheuttaman vahingon varalta. Vastuuvakuutus korvaa eläimen tekemät vahingot ulko-

puoliselle henkilölle tai ulkopuolisen henkilön omaisuudelle, esimerkiksi puremalla tai törmäämällä autoon. Jollain vakuutusyhtiöillä on tarjolla vastuuvakuutukseen myös laajennus, jolla vahinko korvataan riippumatta siitä, onko koiran ohjaaja tehnyt virheen tai laiminlyönyt jonkin asian (Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2009). Vakuutusyhtiöiden mukaan eläimen vastuuvakuutus on jo olemassa lähes kaikilla koiran omistajilla, jotka käyttävät koiriaan tämän kaltaisissa projekteissa tai hankkeissa (Lähitapiola asiakaspalvelu 2017). Mikäli vakuutusta ei ole, olisi se suotavaa ottaa edes hankkeen ajaksi. Tapauskohtaisesti on aina sovittava, ottaako koiran omistaja vai hankkeen vetäjä vakuutuksen ja mitä vakuutus tarkalleen ottaen sisältää.

Kuntoutettavan koiralle aiheuttamat vahingot voidaan korvata seuraeläinvakuutuksesta, mikäli teko ei ole ollut tahallinen vaan tapaturmainen. Vakuutusta valittaessa on kuitenkin huomioitava kunkin vakuutuksen korvausehdot, koska tarjolla on monen tasoisia ja eri vahinkoja poissulkevia vakuutuksia (Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2009).

3 POHDINTA

Tutkimme asiaa laajasti ja yritimme katsoa vastuita jokaisen osapuolen näkökulmasta. Mielestämme saimme työhön olennaiset vastuut ja vakuutukset sekä selvyttä erilaisiin käytäntöihin tällaisessa toiminnassa. Toimintaan osallistuvan mahdollisesta tapaturmavakuutuksesta ja sen ottajasta on sovittava palvelua järjestävän tahon ja yhteistyöyrityksen välisessä sopimuksessa toiminnan alkaessa. Lisäksi yrittäjällä, tilallisella tai vastuuhenkilöllä on velvollisuus perehdyttää toimintaan osallistuva henkilö työhönsä, eläinten lähellä käyttäytymiseen sekä tarjota hänelle tarpeelliset turvavälineet hänen työskennellessään maatilalla, huskutilalla tai hevostallilla. Jos vakuutuksista ja vastuuvakuutuksista ei ole erikseen sovittu, toimintaan osallistuja kuuluu tilallisen isännän vastuun alle, jolloin tilallinen on vastuussa, jos tilalla kuntoutustoiminnassa olevalle sattuu tapaturma.

Koirien ollessa osana toimintaa omistajansa kanssa, omistajan vastuuvakuutus yleensä korvaa koiran muille aiheuttamat vahingot. Yleisesti ottaen koira on aina omistajansa vastuulla. Tässä kuitenkin painotetaan ohjaajan koiransa tuntemusta ja suositellaan käytettäväksi hyvin varmoja koiria ja ohjaajan täytyy tuntea koiransa ja sen rajat hyvin. Ohjaajan täytyy antaa toiminnassa mukana olleille tarpeeksi informaatiota eläimen lähellä toimimisesta sekä kysyä lupa asiakkailta koiran mukaan tuomiseen. Koska työnantaja on tietoinen koiran mukaan tuonnista ja on antanut siihen luvan, on omistajalla ja palvelun järjestäjällä myös mahdollisuus keskustella vakuutuksen ottajasta ja vastuun kantajasta. Jos vastuuvakuutus on työnantajan puolesta otettu, koiran aiheuttama vakuutus korvataan siitä.

Uskomme työstämme olevan hyötyä sekä tällaista toimintaa tarjoavalle tilalliselle, että palvelun tuottajalle. Työmme selventää erilaisia vastuita ja vakuutuksien tärkeyttä. Vakuutusyhtiöt eivät kykene antamaan näillä tiedoilla suorita ohjeita, kuinka toimia. Jokainen sopimus/vakuutusasia täytyy käydä läpi tapauskohtaisesti. Vakuutusyhtiöissä kyllä ollaan tietoisia isännän vastuusta ja vastuista ylipäätään, mutta siitä huolimatta, eivät pysty yleisellä tasolla antamaan tarkkaa

ohjeistusta johtuen juurikin eläimen haltijan sopimussuhteista. Viime kädessä asioita voidaan oikeudessa. Ohessa taulukko, joka kokoaa yhteen vakuutukset erilaisissa tilanteissa.

	Koira mukana toiminnassa	Huskyfarmilla työskentely	Maatilalla työskentely
Asiakkaalle sattuu tapaturma	Tapaturmavakuutus tai kaupungin vastuuvakuutus	Tapaturmavakuutus tai kaupungin vastuuvakuutus	Tapaturmavakuutus tai kaupungin vastuuvakuutus
Asiakas aiheuttaa vahingon	Tapaturmainen vahinko korvataan seuraeläinvakuutuksesta	Joko tilallisen vastuuvakuutus tai sovittuna kaupungin vastuuvakuutus	Joko tilallisen vastuuvakuutus tai sovittuna kaupungin vastuuvakuutus
Eläin aiheuttaa vahingon	Koiran omistajan vastuuvakuutus, tai jos sovittu kaupungin vastuuvakuutus	Tapaturmavakuutus tai kaupungin vastuuvakuutus	Tapaturmavakuutus tai kaupungin vastuuvakuutus
Asiakas aiheuttaa vahingon ulkopuoliselle		Isännänvastuun kautta tilallinen on vahingonkorvausvelvollinen, kyseessä oltava virhe tai laiminlyönti	Isännänvastuun kautta tilallinen on vahingonkorvausvelvollinen, kyseessä oltava virhe tai laiminlyönti

4 LÄHTEET

Anttila-Eskelinen, T. 2012. Kuluttajansuojan ulottaminen julkisiin hyvinvointi-palveluihin. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Liiketalous. Opinnäytetyö.

Edilex. 2017. Oikeuskäytäntö. Vahingonkorvaus, korvausvelvollisuus sopimussuhteen ulkopuolella, eläimen aiheuttama vahinko, hevonen vahingon aiheuttajana. Viitattu 12.5.2017 <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19550092t>

ELÄINTIETO.FI Hyvinvointi 2017. Viitattu 13.5.2017. www.elaintieto.fi

ESAAT- European Society for Animal Assisted Therapy. Viitattu 13.5.2017. <http://www.en.esaat.org/>

Finlex. 2017. Viitattu 13.5.2017

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/ho/1992/helho19924486?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=koira>

Green Care Finland Ry. 2017a. Mitä on Green Care?. Viitattu 8.5.2017 <http://www.gcfinland.fi/green-care/>

Green Care Finland. 2017b. Green Care sisältää tavoitteiltaan ja asiakasryhmiltään erilaisia palveluita. Viitattu 8.5.2017 <http://www.gcfinland.fi/green-care/luontohoiva---luontovoima/>

Hahto, V. 2007. Koiranomistajan valvontavelvollisuus. Oikeustieto 2/2007, 7-10.

Hahto, V. 2008. Tuottamus vahingonkorvausoikeudessa. Helsinki: Talentum

HE 360/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Järjestyslaki 27.6.2003/612

Koirat kasvatus ja kuntoutustyössä Ry. 2017. Koirat kasvatus ja kuntoutustyössä. Viitattu 5.5.2017 <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kasvatus-ja-kuntoutus-tyo/>

Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Kuluttajaviraston julkaisusarja 2003:9.

Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Kuluttajaviraston julkaisusarja 2004:4.

Lapin Ammattikorkeakoulu. 2017a. Lappilainen Green Care. Viitattu 8.5.2017 <http://www.lapinamk.fi/fi/Tyoelamalle/Tutkimus-ja-kehitys/Ennen-vuotta-2014-paattyneet-hankkeet/Hankkeet-Rovaniemi/Lappilainen-Green-care>

Lapin Ammattikorkeakoulu. 2017b. Lapin amk hanketietojen haku. Luontoa elämään! – toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla. Viitattu 8.5.2017 <http://www.lapinamk.fi/fi/Tyoelamalle/Tutkimus-ja-kehitys/Lapin-AMKin-hankkeet?RepoProject=221614>

Lauri, M. 2017. Pohjantähti Keskinäinen Vakuutusyhtiö. Puhelinkeskustelu yritysyhteispäällikön kanssa 26.4.2017.

Lähitapiola - asiakaspalvelu. Puhelinkeskustelu 31.3.2017.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta 2011/1367

Media. E-kirja. Viitattu 12.5.2017 <https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/BAX-BBXATHFBCXGBA#kohta:v>

MTT Kasvu 20.2014. Green Care -toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Viitattu 13.5.2017. <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>

Ståhlberg, P. ja Karhu, J. 2013. Suomen vahingonkorvausoikeus. Helsinki: Talentum Media Oy. E-kirja. Viitattu 25.4.2017 <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Talentum verkkokirjahylly.

Tarkiainen, A., Nurminen, L., Soini, K. & Mononen, J. 2014. Kotieläinavusteinen toiminta: luonnetestimenetelmän kehittäminen kyytöille. Teoksessa MTT Kasvu19. Alkuperäiset kotieläinrotumme Green care –toiminnassa. MTT: Jokioinen. 63-83.

Valvira. 2017. Omavalvontasuunnitelma. Viitattu 8.5.2017 http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/yksityisen_terveydenhuollon_luvat/omavalvontasuunnitelma_2

Välimaa, L. 2017. Eläinavusteista työskentelyä hyvinvointipalveluihin. Lumen, artikkeli 1/2017, 5-6.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412

Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2009. Koirien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen. Viitattu 28.4.2017. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2012-2009/koirien-aiheuttamien-vahinkojen-korvaaminen.pdf>